

นักศึกษาไทยออกเสียง (r) ในภาษาฝรั่งเศสเป็นเสียงอะไรบ้าง¹

How Is (r) in French Pronounced by Thai Students?

บุญเรือง ชื่นสุวิมล

อมรสิริ สันท์สุวิติกุล

Boonruang Chunsuvimol

Amonsiri Sunsurattikul

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์การออกเสียง (r) ในภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 20 คน โดยศึกษา (r) ในตำแหน่งเดี่ยวต้นคำและตำแหน่งพยัญชนะควบกล้ำต้นคำ ในวัจนลีลา 2 แบบ คืออ่านข้อความซึ่งเป็นวัจนลีลาที่เป็นทางการและสนทนาซึ่งเป็นวัจนลีลาที่ไม่เป็นทางการ (r) ภาษาฝรั่งเศสมีเสียงเสียดแทรก ลิ้นไก่ โฆษะ [ʁ] เป็นรูปแปรมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างออกเสียง(r) เป็นเสียงต่าง ๆ 12 เสียง ซึ่งสามารถจัดกลุ่มรวมเป็นเสียงใหญ่ ๆ 5 เสียง คือ [ʁ][r][x][h] และ [ø] ผลการศึกษายังพบว่า [ʁ] ปรากฏในตำแหน่งเดี่ยวมากกว่าในตำแหน่งควบกล้ำในวัจนลีลาการอ่าน แต่ในวัจนลีลาสนทนา [ʁ] ปรากฏในตำแหน่งควบกล้ำมากกว่าในตำแหน่งเดี่ยว [ʁ] ปรากฏในวัจนลีลาที่เป็นทางการมากกว่าในวัจนลีลาที่ไม่เป็นทางการเสมอไม่ว่าจะในตำแหน่งใด ผลการศึกษายังพบว่า [ʁ] ปรากฏมากกว่า 50% เสมอในวัจนลีลาอ่านข้อความและน้อยกว่า 40% เสมอในวัจนลีลาสนทนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำแหน่งเดี่ยวซึ่งรูปแปร [x] ปรากฏมากที่สุด

Abstract

The purpose of this study is to investigate the position and stylistic variation of (r) in French as spoken by 20 Thammasat University students majoring in French. The results show that (r) has 12 variants that can be grouped into 5 main categories: [ʁ] (the standard variant), [r], [x], [h], and [ø]. The data analysis reveals that there is a significant relationship between position and style and the type of (r). In reading, [ʁ] is more frequently used in the initial position than in clusters, but the reverse is true in interviews. The frequency of [ʁ] is higher in passage reading than in interviews,

¹ บทความนี้ปรับปรุงจากรายงานวิจัยที่ได้เสนอสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (บุญเรือง และอมรสิริ 2541) เครื่องหมายวงเล็บพร้อมลัทธอักษรภายใน เช่น (r) หมายถึงตัวแปรเสียงดังกล่าวมีการแปรตามปัจจัยสังคม (Labov 1972)

regardless of the position. The results also show that the [ɣ] variant always has a frequency of greater than 50% in the formal style of passage reading, and a frequency of less than 40% in the informal style of interview, especially in the initial position where [x] occurs most frequently

ความเป็นมาของปัญหา

แม้ว่า (r) เป็นเสียงที่ปรากฏทั้งในภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศสแต่ในเชิงสัทศาสตร์ (r) ในภาษาทั้งสองออกเสียงแตกต่างกัน กล่าวคือ (r) ภาษาไทยมาตรฐานเป็นเสียงร่ว [r] หรือเสียงลิ้นกระทบ [r] ในขณะที่ (r) ภาษาฝรั่งเศสเป็นเสียงเสียดแทรก [ʁ] ฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียงได้แก่ ลิ้นไก่กับหลังลิ้นส่วนหลัง (Léon 1992:73; แพรวโพยม 2530:102) สืบเนื่องจากลักษณะการออกเสียง (r) ในภาษาทั้งสองไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง [ɣ] เป็นเสียงที่ใช้ฐานกรณ์ลิ้นไก่ซึ่งฐานกรณ์นี้ไม่ได้ใช้เลยในระบบเสียงภาษาไทย ด้วยเหตุนี้นักเรียนนักศึกษาไทยจึงมีปัญหาในการออกเสียงนี้และมักจะออกเป็นเสียงอื่นแทนคือ [h] [kʰ] และ [l] (ลิตธาและอุษา 2520:56; แพรวโพยม 2529:111; Debyser 1969:24) ในหนังสือฝึกการออกเสียงภาษาฝรั่งเศสสำหรับนักเรียนนักศึกษาไทยของทรูโตต์ (Troutot 1968) แบบฝึกหัดที่หนึ่งในหน้าที่หนึ่งเป็นการฝึกจำแนกหน่วยเสียง (r) และ (l)

ในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมาได้มีงานวิจัยในเชิงภาษาศาสตร์สังคมที่ศึกษาวิเคราะห์การออกเสียง (r) ในภาษาต่างๆที่คนไทยพูด เช่น เสียง (r) หรือ “ร” ในภาษาไทย (แสงจันทร์ 2529; สุธิดา 2537; สุดฤทัย 2538; รสสุคนธ์ 2540; Beebe 1974; Boonruang 1993) เสียง (r) ในคำยืมภาษาอังกฤษในภาษาไทย (Pompimol 1989) เสียง (r) ในภาษาอังกฤษของคนไทย (Beebe 1980; Boonruang 1993) และเสียง (r) ในภาษาเยอรมันของนักศึกษาไทย (สุดฤทัย 2538) ผลการศึกษาที่ได้กล่าวมาล้วนแต่แสดงให้เห็นว่าการออกเสียง (r) ในภาษาต่างๆของคนไทยมีการแปรไปตามตัวแปรต่างๆ เช่น แปรไปตามตำแหน่งที่ (r) ปรากฏ (ตำแหน่งเดี่ยวหรือตำแหน่งควบกล้ำ ฯลฯ) ตัวแปรสังคม (เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฯลฯ) และวัจนลีลา (ทางการ ไม่ทางการ ฯลฯ) สำหรับ (r) ในภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาไทยได้มีงานวิจัยชิ้นหนึ่งซึ่งพบว่านักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศสออกเสียง (r) ในวัจนลีลาการอ่านเป็นเสียงมาตรฐาน [ʁ] มากกว่า 90% (Amonsiri 1974) อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบการแปรของ (r) ในภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาไทยที่ออกเสียง (r) ตามตำแหน่งที่ปรากฏและตามวัจนลีลายังไม่เคยปรากฏ จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้คือเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการแปรของ (r) ในภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาไทยตามตำแหน่งที่ปรากฏและวจนลีลา ตำแหน่งที่ (r) ปรากฏจำแนกออกเป็นตำแหน่งเดี่ยวหน้าสระและตำแหน่งควบกล้ำ ส่วนวจนลีลาที่เลือกศึกษามีสองวจนลีลาคือการอ่านซึ่งเป็นวจนลีลาแบบเป็นทางการ และสนทนาซึ่งเป็นวจนลีลาแบบไม่เป็นทางการ

สมมติฐานในการวิจัย

ในการศึกษาคำนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสมมติฐานไว้ดังนี้ (r) ปรากฏเป็นรูปแปรมาตรฐานในตำแหน่งเดี่ยวมากกว่าในตำแหน่งควบกล้ำและในวจนลีลาแบบเป็นทางการมากกว่าในวจนลีลาแบบไม่เป็นทางการ

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้แก่นักศึกษาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 20 คน (หญิง 19 คน ชาย 1 คน) ทั้งหมดเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 เพราะผู้วิจัยเชื่อว่ากลุ่มตัวอย่างในระดับนี้ได้เรียนรู้ภาษาฝรั่งเศสมาเป็นเวลานานพอสมควร กล่าวคือประมาณ 5-6 ปีตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและ 2-3 ปีในระดับมหาวิทยาลัย จึงน่าจะมีพัฒนาการและประสบการณ์ในการพูดภาษาฝรั่งเศสมากพอสมควรทั้งในและนอกห้องเรียนทั้งกับอาจารย์ผู้สอนชาวฝรั่งเศสและกับเจ้าของภาษานอกบริบทการเรียนการสอน

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างอ่านข้อความภาษาฝรั่งเศสซึ่งประกอบด้วยประโยคภาษาฝรั่งเศสที่มี (r) ปรากฏในตำแหน่งเดี่ยวต้นคำและตำแหน่งควบกล้ำต้นคำพร้อมกับบันทึกเสียงเองตามเวลาที่กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนสะดวก ในส่วนของการสนทนาผู้ช่วยวิจัยชาวฝรั่งเศสนัดหมายสนทนาพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างทีละคนตามลำพังด้วยภาษาฝรั่งเศส การสนทนาในแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 25-30 นาทีพร้อมกับบันทึกเสียงไว้ เนื้อหาที่สนทนาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวกลุ่มตัวอย่างคือประวัติส่วนตัว ประวัติการเรียนการศึกษา วิชาที่สนใจ ประวัติการเรียนรู้ภาษาฝรั่งเศส และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปทางด้านสังคมในไทยและ/หรือในฝรั่งเศส สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือห้องปฏิบัติการทางภาษาชั้น 7 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์ ข้อมูลภาษาทั้งหมดเก็บในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2540

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ความถี่การปรากฏของ (r)

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคำนี้ประกอบด้วย (r) ที่ปรากฏรวมทั้งสิ้น 1,189 ครั้ง โดย ปรากฏในตำแหน่งควบกล้ำประมาณสามในสี่ ที่เหลืออยู่ในตำแหน่งเดี่ยว (รายละเอียดตามตารางที่ 1)

ข้อมูลในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า (r) ปรากฏในวจนลีลาสนทนาประมาณสองในสาม ส่วนที่เหลือประมาณหนึ่งในสามปรากฏในวจนลีลาการอ่าน

ตารางที่ 1 - จำนวน (r) จำแนกตามตำแหน่งที่ปรากฏ

ตำแหน่งที่ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน
เดี่ยว	25.3%	301
ควบกล้ำ	74.7%	888
รวม	100%	1,189

ตารางที่ 2 - จำนวน (r) จำแนกตามวจนลีลา

วจนลีลา	ร้อยละ	จำนวน
อ่านข้อความ	33.6%	400
สนทนา	66.4%	789
รวม	100%	1,189

เมื่อจำแนกตามตำแหน่งที่ปรากฏและวจนลีลาพบว่ามากกว่า 60% ของ (r) ปรากฏในตำแหน่งควบกล้ำไม่ว่าจะในวจนลีลาการอ่านหรือการสนทนา ส่วน (r) ในตำแหน่งเดี่ยวปรากฏน้อยกว่า 40% ในแต่ละวจนลีลา (รายละเอียดตามตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 - จำนวน (r) จำแนกตามตำแหน่งที่ปรากฏและวจนลีลา

ตำแหน่งที่ปรากฏ	วจนลีลา	
	อ่านข้อความ	สนทนา
เดี่ยว	40.0%	17.9%
ควบกล้ำ	60.0%	82.1%
รวม	100% (N=400)	100% (N=789)

2. รูปแปรและความถี่ของรูปแปร (r)

ข้อมูลในตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า (r) มีรูปแปรต่าง ๆ ทั้งหมด 12 รูป รูปแปรที่ปรากฏมากที่สุดคือรูปแปรมาตรฐาน [ʀ] ซึ่งเกิดขึ้นน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของ (r) [ɹ] และ [h] ซึ่งมีความถี่ใกล้เคียงกัน (เกือบ 20%) ตามมาต่าง ๆ ส่วนรูปแปรอื่น ๆ มีความถี่ค่อนข้างน้อย

ตารางที่ 4 - รูปแปร (r) และความถี่

รูปแปร	สัทอักษร	จำนวน
1. เสียงเสียดแทรก ลิ้นไก่ โโฆษะ (voiced uvular fricative)	[ʁ]	44.1%
2. เสียงเสียดแทรก ลิ้นไก่ อโฆษะ (voiceless uvular fricative)	[χ]	2.2%
3. เสียงรัว ลิ้นไก่ โโฆษะ (voiced uvular trill)	[ʀ]	2.5%
4. เสียงรัว ปุ่มเหงือก โโฆษะ (voiced alveolar trill)	[r]	1.2%
5. เสียงลิ้นกระทบ ปุ่มเหงือก โโฆษะ (voiced alveolar tap)	[ɾ]	2.8%
6. เสียงเปิด ปุ่มเหงือก โโฆษะ (voiced alveolar approximant)	[ɹ]	0.8%
7. เสียงเสียดแทรก เพดานอ่อน อโฆษะ (voiceless velar plosive)	[x]	8.2%
8. เสียงหยุด เพดานอ่อน อโฆษะ ธนิต (aspirated voiceless velar stop)	[k ^h]	2.9%
9. เสียงหยุด เพดานอ่อน อโฆษะ ลีกลิต (unaspirated voiceless velar stop)	[k]	0.1%
10. เสียงเสียดแทรก เส้นเสียง อโฆษะ (voiceless glottal fricative)	[h]	16.4%
11. เสียงเปิดข้างลิ้น โโฆษะ (voiced alveolar lateral approximant)	[l]	0.4%
12. ไม่ออกเสียง (r)	[∅]	18.3%
รวม		100% (N=1,189)

การที่รูปแปรมาตรฐาน [ʁ] ปรากฏไม่ถึงครึ่งหนึ่งของทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า (r) ภาษาฝรั่งเศส เป็นเสียงที่เป็นปัญหาสำหรับกลุ่มตัวอย่างอย่างชัดเจน ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น [ʁ] เกิดจากฐานกรณ์ลิ้นไก่ ซึ่งฐานกรณ์นี้ไม่ปรากฏเลยในระบบเสียงภาษาไทย ด้วยเหตุนี้กลุ่มตัวอย่างจึงพยายามใช้รูปอื่น ๆ อย่างหลากหลายมากมายถึง 11 รูปด้วยความถี่รวมกันมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมดเพื่อออกเสียงให้ได้ใกล้เคียงกับ [ʁ] มากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ลงไปรายละเอียดจะพบว่ารูปแปรต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างใช้มีสัทลักษณะบางประการใกล้เคียงกับ [ʁ] ดังนี้

[χ] เป็นเสียงเสียดแทรก ลิ้นไก่ อโฆษะ และ [ʀ] เป็นเสียงรัว ลิ้นไก่ โโฆษะ ในขณะที่ [ʁ] เป็นเสียงเสียดแทรก ลิ้นไก่ โโฆษะ

[x] [k^h] และ [k] มีฐานกรณ์เพดานอ่อน และ [h] ใช้ฐานกรณ์เส้นเสียง ทั้งเพดานอ่อนและเส้นเสียงเป็นฐานกรณ์ที่อยู่ใกล้กับลิ้นไก่ซึ่งเป็นฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง [ʁ]

[ɾ] [r] [ɹ] [l] และ [ʀ] เป็นเสียงที่จัดอยู่ในกลุ่มพยัญชนะเหลวเช่นเดียวกับ [ʁ] สำหรับ [∅] หรือไม่ออกเสียง (r) ปรากฏในตำแหน่งควบกล้ำ

สืบเนื่องจากการที่รูปแปรส่วนใหญ่คือ [r] [r] [r] [x] [x] [l] [k^h] และ [k] มีความถี่ในการปรากฏน้อยมากคือแต่ละรูปต่ำกว่า 3% เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์เชิงสถิติต่อไปจึงจำเป็นต้องรวมรูปแปรที่มีลักษณะร่วมกันบางประการเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน ในการนี้รูปแปรพยัญชนะเหลว [r] [r] [x] [l] [r] และพยัญชนะที่มีฐานกรณ์ลิ้นไก่ [x] จะรวมเป็นกลุ่มเดียวกันเนื่องจากมีลักษณะบางประการใกล้เคียงกับ [x] และจะใช้สัญลักษณ์ [r] แทนกลุ่มนี้ ส่วนรูปแปร [k^h] และ [k] เป็นเสียงที่มีฐานกรณ์เพดานอ่อนจะยุบรวมเข้ากับ [x] ซึ่งเป็นเสียงจากเพดานอ่อนเช่นกัน โดยสรุปในการศึกษาครั้งนี้รูปแปรที่จัดกลุ่มใหม่มี 5 รูปใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. [x] สำหรับรูปแปรมาตรฐาน [x]
2. [r] สำหรับรูปแปร [r] [r] [x] [l] [r] และ [x]
3. [x] สำหรับรูปแปร [x] [k^h] และ [k]
4. [h] สำหรับรูปแปร [h]
5. [∅] สำหรับการไม่ปรากฏของ (r) จะเกิดเฉพาะในตำแหน่งควบกล้ำเท่านั้น

จากการยุบรวมรูปแปรจาก 11 รูปเหลือเพียง 5 รูปใหญ่ ๆ ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 4 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแปรมาตรฐาน [x] ไม่มีการเปลี่ยนแปลงยังคงนำมาเป็นอันดับหนึ่งเช่นเดิม รูปแปรหลักอื่น ๆ 4 รูปตามมาห่าง ๆ โดยมีความถี่ค่อย ๆ ลดหลั่นกันลงมาตามลำดับจาก [∅] [h] [x] จนถึง [r]

ตารางที่ 5 - ความถี่ของรูปแปรหลักของ (r)

รูปแปร (r)	%	จำนวน
[x]	44.1%	524
[r]	9.9%	118
[x]	11.2%	134
[h]	16.4%	195
[∅]	18.3%	218
รวม	100%	1,189

3. การแปรของ (r) ตามตำแหน่งที่ปรากฏ วจนลีลาการอ่านข้อความ

ตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าในวจนลีลาอ่านข้อความซึ่งเป็นวจนลีลาทางการ [x] ปรากฏสูงสุดทั้งในภาพรวมและในตำแหน่งแต่ละตำแหน่งที่ปรากฏโดยมีความถี่สูงกว่าครึ่งหนึ่งเสมอ และมีอัตราการเกิดในตำแหน่งเดียวสูงกว่าในตำแหน่งควบกล้ำ ในตำแหน่งเดียว [x] ตามมาเป็นอันดับสองด้วยความถี่ประมาณครึ่งหนึ่งของ [x] ส่วนในตำแหน่งควบกล้ำ [h] [r] และ [∅] ตามมาเป็นอันดับรอง ๆ ด้วยความถี่ที่ใกล้เคียงกัน (ประมาณ 15%) ความถี่ของรูปแปร (r) ในตำแหน่งเดียวและตำแหน่งควบกล้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือตำแหน่งที่ (r)

ปรากฏมีผลต่อการแปรของ (r) ในวจนลีลาการอ่านข้อความ ดังนั้นข้อมูลจึงสนับสนุนข้อสมมติฐานที่ว่ารูปแปรมาตรฐาน [ʒ] ปรากฏในตำแหน่งเดียวมากกว่าในตำแหน่งควบกล้ำ

ตารางที่ 6-ความถี่ของรูปแปร (r) ในตำแหน่งเดียวและตำแหน่งควบกล้ำ วจนลีลาอ่านข้อความ

รูปแปร (r)	ตำแหน่งเดียว		ตำแหน่งควบกล้ำ		รวม	
	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน
[ʒ]	62.5%	100	54.2%	130	57.5%	230
[r]	5.6%	9	15.0%	36	11.2%	45
[x]	31.9%	51	0.8%	2	13.2%	53
[h]	-	-	15.4%	37	9.3%	37
[ø]	-	-	14.6%	35	8.8%	35
รวม	100%	160	100%	240	100%	400

$$\chi^2 = 8.65 \text{ df} = 1 \text{ p} < 0.01$$

4. การแปรของ (r) ตามตำแหน่งที่ปรากฏ วจนลีลาสนทนา

ข้อมูลในตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าในวจนลีลาสนทนาโดยรวมแล้วรูปแปรมาตรฐาน [ʒ] ยังคงปรากฏสูงสุดแต่ด้วยความถี่เพียง 37.3% ตามมาเป็นลำดับด้วย [ø] [h] [x] และ [r] นอกจากนี้ตารางที่ 7 ยังแสดงให้เห็นด้วยว่ารูปแบบการแปรของ (r) ในตำแหน่งทั้งสองแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือในตำแหน่งเดียวยุโรปแปรที่มีความถี่สูงสุดได้แก่กลุ่มเสียงเพดานอ่อน [x] ซึ่งมีความถี่เกินกว่าครึ่งเล็กน้อย [ʒ] ตามมาห่าง ๆ ส่วนรูปแปรอื่นๆปรากฏค่อนข้างน้อย สำหรับในตำแหน่งควบกล้ำรูปแปรมาตรฐาน [ʒ] มีความถี่สูงสุดแต่ด้วยอัตราที่เกิดไม่ถึง 40% [ø] และ [h] ซึ่งมีความถี่ใกล้เคียงกันตามมาห่าง ๆ และเมื่อรวมกันจะเป็นจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมด ส่วนรูปแปรที่เหลืออีกสองรูป [r] และ [x] ปรากฏน้อย ความถี่ของรูปแปร (r) ในตำแหน่งทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามข้อมูลมิได้สนับสนุนข้อสมมติฐานที่ว่า (r) ปรากฏเป็นรูปแปรมาตรฐานในตำแหน่งเดียวมากกว่าในตำแหน่งควบกล้ำ

กล่าวโดยสรุป ตำแหน่งที่ปรากฏมีความสัมพันธ์กับการแปรของ (r) ในภาษาฝรั่งเศสของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญ ในวจนลีลาอ่านข้อความรูปแปรมาตรฐาน [ʒ] ปรากฏในตำแหน่งเดียวมากกว่าในตำแหน่งควบกล้ำ ส่วนในวจนลีลาสนทนา [ʒ] ปรากฏในตำแหน่งควบกล้ำมากกว่าในตำแหน่งเดียว

ตารางที่ 7 - ความถี่ของรูปแปร (r) ในตำแหน่งเดี่ยวและตำแหน่งควบกล้ำวจนลีลาสนทนา

รูปแปร (r)	ตำแหน่งเดี่ยว		ตำแหน่งควบกล้ำ		รวม	
	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน
[ɕ]	27.7%	39	39.4%	255	37.3%	294
[r]	12.8%	18	8.5%	55	9.3%	73
[x]	52.5%	74	1.1%	7	10.3%	81
[h]	0.7%	1	24.2%	157	20.0%	158
[ø]	6.3%	9	26.8%	174	23.1%	183
รวม	100%	141	100%	648	100%	789

$$\chi^2 = 295.7 \text{ df} = 3 \text{ p} < 0.01$$

5. การแปรของ (r) ตามวจนลีลาในตำแหน่งเดี่ยวต้นคำ

ตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าโดยรวมแล้ว (r) ในตำแหน่งเดี่ยวปรากฏเป็น [ɕ] มากที่สุดด้วยความถี่ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของทั้งหมด [x] ตามมาใกล้ๆ ส่วนรูปแปรอื่นๆมีปริมาณการเกิดค่อนข้างน้อยเมื่อวิเคราะห์ลงไปในรายละเอียดในแต่ละวจนลีลาจะพบว่าในการอ่านข้อความ [ɕ] ยังคงปรากฏมากที่สุดด้วยความถี่มากกว่า 60% ตามมาห่างๆด้วย [x] ส่วนรูปแปรอื่นๆปรากฏน้อยหรือไม่ปรากฏเลย ในทางกลับกันในการสนทนา [x] เป็นรูปแปรที่ปรากฏมากที่สุดด้วยความถี่สูงกว่าครึ่งหนึ่งของรูปแปรทั้งหมด [ɕ] ตามมาห่างๆ ส่วนรูปแปรอื่นๆมีอัตราการเกิดค่อนข้างน้อย ความถี่ของรูปแปร (r) ในวจนลีลาทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นวจนลีลาจึงมีผลต่อการแปรของ (r) ข้อมูลจึงสนับสนุนข้อสมมติฐานที่ว่า [ɕ] ปรากฏในวจนลีลาที่เป็นทางการในปริมาณที่มากกว่าในวจนลีลาที่ไม่เป็นทางการ

ตารางที่ 8 - ความถี่ของรูปแปร (r) ในวจนลีลาอ่านข้อความและสนทนาตำแหน่งเดี่ยว

รูปแปร (r)	วจนลีลาอ่านข้อความ		วจนลีลาสนทนา		รวม	
	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน
[ɕ]	62.5%	100	27.7%	39	46.2%	139
[r]	5.6%	9	12.8%	18	9.0%	27
[x]	31.9%	51	52.5%	74	41.5%	125
[h]	-	-	0.7%	1	0.3%	1
[ø]	-	-	6.3%	9	3.0%	9
รวม	100%	160	100%	141	100%	301

$$\chi^2 = 31.62 \text{ df} = 2 \text{ p} < 0.01$$

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ [ɣ] ปรากฏในวจนลีลาการอ่านสูงกว่า 60% และเป็นปริมาณมากกว่าสองเท่าของ [ɣ] ในวจนลีลาสนทนาก็เนื่องจากในวจนลีลาการอ่านมีความเป็นทางการมากกว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นตัวอักษรปรากฏอยู่ตรงหน้าทำให้เกิดความตระหนักในความสำเร็จของการออกเสียงที่ถูกต้องมากกว่า รวมทั้งความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างตัวอักษร “r” กับเสียงที่ควรจะเป็น ในขณะที่เวลาพูดคุยสนทนากลุ่มตัวอย่างไม่มีตัวอักษรให้เห็น อีกทั้งไม่มีเวลามากพอที่จะประดิษฐ์เสียงดังกล่าวได้อย่างถูกต้องเป็นธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ [x] ซึ่งมีฐานกรณ์ใกล้เคียงกันมากที่สุดจึงเป็นรูปแปรที่กลุ่มตัวอย่างใช้มากที่สุดในการสนทนา เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่าในวจนลีลาการอ่านกลุ่มตัวอย่างก็ใช้รูปแปร [x] สูงมากเป็นอันดับสองด้วยความถี่เกือบหนึ่งในสามของทั้งหมด

6. การแปรของ (r) ตามวจนลีลาในตำแหน่งควบกล้ำ

ตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างออกเสียง (r) ในตำแหน่งควบกล้ำเป็นเสียงมาตรฐาน [ɣ] มากที่สุดแต่ด้วยความถี่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง ตามมาห่าง ๆ ด้วย [ø] และ [h] ซึ่งมีความถี่ที่ใกล้เคียงกันมากและถ้ารวมความถี่ของรูปแปรทั้งสองจะเป็นจำนวนสูงกว่า [ɣ] เล็กน้อย เมื่อวิเคราะห์ต่อไปในวจนลีลาทั้งสองพบว่า [ɣ] ปรากฏมากที่สุดในแต่ละวจนลีลาอัตราการเกิดของ [ɣ] ในการอ่านข้อความมีมากกว่าครึ่งหนึ่ง และสูงกว่าในการสนทนาซึ่งมีความถี่ไม่ถึงครึ่ง สำหรับรูปแปรที่มีความถี่สูงในลำดับรองลงไปได้แก่ [h] [r] และ [ø] ด้วยความถี่ที่ใกล้เคียงกันประมาณ 15% ในวจนลีลาการอ่าน และเป็นรูปแปร [ø] และ [h] ในการสนทนาด้วยความถี่ที่ไม่แตกต่างกันมากคือมากกว่า 20% ความถี่ของรูปแปร (r) ในตำแหน่งควบกล้ำในวจนลีลาทั้งสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นข้อมูลจึงสนับสนุนข้อสมมติฐานที่ว่า [ɣ] มีอัตราการปรากฏในวจนลีลาที่เป็นทางการมากกว่าในวจนลีลาที่ไม่เป็นทางการ

ตารางที่ 9 - ความถี่ของรูปแปร (r) ในวจนลีลาอ่านข้อความและสนทนาตำแหน่งควบกล้ำ

รูปแปร (r)	วจนลีลาอ่านข้อความ		วจนลีลาสนทนา		รวม	
	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน
[ɣ]	54.2%	130	39.4%	255	43.3%	385
[r]	15.0%	36	8.5%	55	10.3%	91
[x]	0.8%	2	1.1%	7	1.0%	9
[h]	15.4%	37	24.2%	157	21.9%	194
[ø]	14.6%	35	26.8%	174	23.5%	209
รวม	100%	240	100%	648	100%	888

$\chi^2 = 33.52$ $df = 3$ $p < 0.01$

สรุป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่าเสียง (r) ในภาษาฝรั่งเศสของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาไทยมีการแปรไปตามตำแหน่งที่ปรากฏและแปรไปตามวจนลีลาอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสนับสนุนข้อสมมติฐานเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ (r) ปรากฏเป็นรูปแปรมาตรฐานในวจนลีลาที่เป็นทางการมากกว่าในวจนลีลาที่ไม่เป็นทางการและในตำแหน่งเดียวมากกว่าในตำแหน่งควบคู่เฉพาะในวจนลีลาที่เป็นทางการ นอกจากนี้ (r) ยังปรากฏเป็นรูปแปรมาตรฐานในวจนลีลาที่เป็นทางการมากกว่าในวจนลีลาที่ไม่เป็นทางการ ในตำแหน่งทั้งสองที่ศึกษา อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่าในวจนลีลาที่ไม่เป็นทางการ (r) ปรากฏเป็นรูปแปรมาตรฐานในตำแหน่งควบคู่มากกว่าในตำแหน่งเดียวซึ่งไม่เป็นไปตามข้อสมมติฐาน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการแปรของ (r) ในภาษาฝรั่งเศสในการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมว่า (r) ในภาษาฝรั่งเศสเป็นเสียงที่เป็นปัญหาหลักสำหรับผู้เรียนชาวไทย ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาในการออกเสียง (r) มีระดับความยากง่ายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวจนลีลาและตำแหน่งการปรากฏของ (r) ตารางที่ 11 ข้างล่างสรุปอัตราการเกิดของรูปแปรมาตรฐาน [ʀ] ตามปัจจัยทั้งสอง

ตารางที่ 11 - ความถี่ของ [ʀ] จำแนกตามตำแหน่งที่ปรากฏและวจนลีลา

วจนลีลา	ตำแหน่งเดียว	ตำแหน่งควบคู่
อ่านข้อความ	62.5%	54.2%
สนทนา	27.7%	39.4%

ตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าปัญหาในการออกเสียง [ʀ] ของกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในวจนลีลาอ่านข้อความน้อยกว่าในการสนทนา กล่าวคือรูปแปรมาตรฐาน [ʀ] ปรากฏมากกว่า 50% เสมอในการอ่านข้อความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำแหน่งเดียวซึ่งออกเสียงได้มากกว่า 60% ปัญหาในการออกเสียง [ʀ] จะรุนแรงมากขึ้นในวจนลีลาสนทนาเมื่อ [ʀ] มีอัตราการเกิดต่ำกว่า 40% เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำแหน่งเดียวซึ่งปรากฏไม่ถึง 30% ผลจากการศึกษาครั้งนี้ทำให้สามารถสรุปได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบวจนลีลาทั้งสอง [ʀ] มีอัตราการปรากฏในวจนลีลาอ่านข้อความ (ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นตัวหนังสือ) มากกว่าในวจนลีลาสนทนา (ซึ่งกลุ่มตัวอย่างไม่เห็นตัวหนังสือ) ดังนั้นในการเรียนการสอนการออกเสียงภาษาฝรั่งเศสผู้สอนนอกจากจะฝึกสอนผู้เรียนให้ออกเสียง [ʀ] ในวจนลีลาการอ่านให้ถูกต้องชัดเจนมากขึ้นแล้วยังควรมุ่งเน้นฝึกการออกเสียงในการสนทนาให้มากเป็นพิเศษ

2. ผลการศึกษาค้นคว้านี้ได้แสดงให้เห็นอีกครั้งหนึ่งว่าคนไทยเมื่อพูดภาษาต่างประเทศจะออกเสียงพยัญชนะควบคู่มากกว่าเมื่อพูดภาษาไทย งานวิจัยที่ศึกษาการออกเสียงควบคู่ (r) ในการสนทนาด้วยภาษาต่างประเทศของผู้พูดชาวไทยไม่ว่าจะเป็นการสนทนาภาษาอังกฤษ (Boonruang

1993) และในการสนทนาภาษาเยอรมัน (สุดฤทัย 2538) ผลการวิจัยพบว่าอัตราการไม่ออกเสียง (r) เท่ากับ 35.2% และ 44.7% ตามลำดับ ในการศึกษาครั้งนี้ความถี่ของ (r) ฝรั่งเศสที่เป็น [ʀ] หรือไม่ออกเสียงควบกล้ำในการสนทนาเท่ากับ 26.8% จากงานวิจัยเรื่องการออกเสียงควบกล้ำ (r) ในภาษาต่างประเทศภาษาดังกล่าวดำเนินการวิจัยพบว่าในการพูดภาษาต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน ผู้พูดคนไทยไม่ออกเสียงควบกล้ำ (r) น้อยกว่า 50% เสมอ ในทางกลับกันผู้พูดคนไทยไม่ออกเสียงควบกล้ำ (r) เวลาพูดภาษาไทยมากกว่า 50% เสมอ (ข้อมูลจากงานวิจัยต่าง ๆ ก่อนหน้านี้ได้แก่ Beebe (1974) 58.4%, แสงจันทร์ (2529) 62.4%, Boonruang (1993) 79.6%, สุธิดา (2537) 86.8%, สุดฤทัย (2538) 85%)

นอกจากนี้ในการอ่านข้อความผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าในตำแหน่งพยัญชนะควบกล้ำ (r) ภาษาฝรั่งเศสปรากฏเป็น [ʀ] 14.6% ส่วนงานวิจัยของสุดฤทัย (2538) พบว่ากลุ่มตัวอย่างออกเสียงควบกล้ำ (r) ภาษาเยอรมันเป็น [ʀ] ในการอ่านข้อความ 24.4% ตัวเลขทั้งสองนี้นับว่าน้อยเมื่อเทียบกับกรณีที่ (r) ภาษาไทยปรากฏเป็น [ʀ] ในวันจันลีลาเดียวกันของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่าง ๆ คือ 29.4% (สุดฤทัย 2538) และ 41.6% (สุธิดา 2537) จะมีข้อยกเว้นเพียงกรณีเดียวคือในงานของแสงจันทร์ (2529) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้ [ʀ] เพียง 5.8% ทั้งนี้เนื่องจากการที่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคเอฟเอ็มในกรุงเทพมหานคร ทำให้ต้องระมัดระวังในการอ่านมากกว่าปกติธรรมดาทั่วไป

จากการเปรียบเทียบการออกเสียงหรือไม่ออกเสียงควบกล้ำ (r) ในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศข้างต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่าผู้พูดชาวไทยมีแนวโน้มที่จะออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำ (r) ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหรือการสนทนาในภาษาต่างประเทศมากกว่าในภาษาไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้พูดตระหนักดีถึงความสำคัญของการออกเสียงควบกล้ำ (r) ในภาษาต่างประเทศ จึงระมัดระวังในการออกเสียงหรือพยายามออกเสียง (r) ภาษาต่างประเทศให้ถูกต้องใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาต่างประเทศมากที่สุด อีกทั้งไม่ต้องการให้เจ้าของภาษาต่างประเทศมองว่าผู้พูดพูดภาษาต่างประเทศแบบผิด ๆ ในขณะที่การพูดหรืออ่านออกเสียง ร “เรือ” ในภาษาไทยเป็นเสียง ล “ลิง” ในตำแหน่งเดี่ยวและเป็น [ʀ] หรือไม่ออกเสียงควบกล้ำในหมู่คนไทยด้วยกันกำลังกลายเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน (Boonruang 1993:250-252; 1996:69-70)

หัวข้อสำหรับการทำวิจัยต่อไป

งานวิจัยที่ได้นำเสนอนี้เป็นการศึกษาที่มีขอบเขตจำกัดคือศึกษาการแปรของ (r) ในภาษาฝรั่งเศสตามปัจจัยตำแหน่งที่ปรากฏและตามปัจจัยวันจันลีลาเท่านั้น นอกจากนี้เรื่องที่ได้นำเสนอแล้วยังมีหัวข้ออื่น ๆ อีกมากซึ่งไม่ได้รวมอยู่ในการศึกษาครั้งนี้และสมควรมีการศึกษาวิจัยต่อไป ตัวอย่างหัวข้อในการทำวิจัยต่อไป เช่น

1. ในเรื่องของการออกเสียง (r) ในภาษาฝรั่งเศสของคนไทยผู้วิจัยสังเกตว่าจากข้อมูลที่ศึกษา (r) ยังมีการแปรตามตำแหน่งที่ปรากฏในประโยคอีกด้วย (r) ที่ปรากฏต้น ๆ ของประโยคมี

แนวโน้มนั้นจะเป็นรูปแปรมาตรฐานมากกว่า (r) ที่อยู่กลาง ๆ หรือท้ายประโยค เรื่องนี้สมควรมีการท้าวิจัยต่อไปเพื่อพิสูจน์ว่าข้อสังเกตดังกล่าวเป็นจริงมากน้อยเพียงใด

2. ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษา (r) ในตำแหน่งพยัญชนะควบกล้ำต้นคำเท่านั้น มิได้ครอบคลุมถึงพยัญชนะควบกล้ำในตำแหน่งอื่น ๆ ของคำไม่ว่าจะเป็นกลางคำ (เช่น *vendredi*) หรือท้ายคำ (เช่น *propre*) เรื่องนี้สมควรที่จะมีการศึกษาต่อไปเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่าเหมือนหรือต่างจากตำแหน่งต้นคำที่ได้นำเสนอไปแล้วหรือไม่ อย่างไร

3. เสียงพยัญชนะที่ตามท้ายเสียง (r) ในภาษาฝรั่งเศสมีอิทธิพลต่อการออกเสียง (r) ของนักเรียนนักศึกษาไทยมากน้อยประการใดสมควรมีการศึกษาค้นคว้าต่อไป ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในคำที่มี (r) ตามด้วยพยัญชนะเสียงเดียว เช่น คำว่า *branche* /brɑ̃ʃ/ กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มนั้นที่จะออกเสียง (r) เป็นรูปแปรมาตรฐานได้มากกว่า (r) ที่ตามด้วยพยัญชนะมากกว่าหนึ่งเสียง เช่น คำว่า *prisme* /prism/ ในตัวอย่างแรกมีเสียงพยัญชนะตามท้าย (r) เพียงเสียงเดียวคือ /-ʃ/ ส่วนตัวอย่างที่สองมีเสียงพยัญชนะตามท้าย (r) สองเสียงคือ /-sm/

4. สืบเนื่องจากการที่พยัญชนะควบกล้ำ (r) ในภาษาฝรั่งเศสมีการแปรอย่างมากตามที่ได้เสนอมาแล้ว จึงควรอย่างยิ่งที่จะมีการศึกษาวิจัยการแปรของพยัญชนะควบกล้ำ (l) ในภาษาฝรั่งเศสต่อไปเพื่อให้ทราบว่านักศึกษาไทยมีปัญหาในการออกเสียงนี้มากน้อยแตกต่างจาก (r) หรือไม่ เพียงใด

5. เรื่องของการหยุด (pause) การเน้น (stress) และทำนองเสียง (intonation) ในภาษาฝรั่งเศสที่คนไทยพูดก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากเช่นกันผู้วิจัยได้สังเกตว่าการหยุดการเน้นและทำนองเสียงของกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะผิดแผกแตกต่างไปจากภาษาฝรั่งเศสของเจ้าของภาษา ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ในรายละเอียดต่อไป

การศึกษาวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นนอกจากจะเป็นประโยชน์กับการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสโดยตรงเพราะจะช่วยให้ผู้สอนสามารถสร้างแบบฝึกหัดที่สอดคล้องกับปัญหาการออกเสียงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาหรือพัฒนาสำเนียงภาษาฝรั่งเศสด้วยตนเองโดยอาศัยสื่อทางด้านโสตทัศนูปกรณ์และมัลติมีเดียได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- บุญเรือง ชื่นสุวิมล และอมรสิริ สันต์สุรติกุล. 2541. “การแปรของ (r) ในภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาไทย.” โครงการวิจัย สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แพรวาโพยม บุญยะผลึก. 2529. “การแก้ไขข้อบกพร่องในการออกเสียงภาษาฝรั่งเศสของนักเรียนไทย.” ใน *เอกสารการสัมมนาทางวิชาการภาษาศาสตร์กับการสอนภาษา 15-17 เมษายน 2529*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์และคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2530. *ลี้ทศาสตร์ฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: จุฬาฯ.

- รสสุคนธ์ แข็งแร่. 2540. “การแปรของ ร และ ล ในภาษาไทยตามกลุ่มชาติพันธุ์และเพศ.” *ศาสตร์แห่งภาษา* ฉบับที่ 9 รวมภาคนิพนธ์ หน้า 97-126.
- ลิตธา พินิจภูวดล และ อุษา กรทับทิม. 2520. *ภาษาศาสตร์ประยุกต์ในการสอนภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุดฤทัย ชัยชนะศักดิ์. 2538. “การแปรของ (r) ในภาษาไทยและภาษาเยอรมันตามตัวแปรวจนลีลาของนักศึกษาวิชาเอกภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.” *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- สุธิดา พูลทรัพย์. 2537. “การแปรตามวจนลีลาของ (ง) และ (ล) ในพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทย กรุงเทพฯของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมปีที่ 4 โรงเรียนศรีอยุธยา.” *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาฯ*.
- แสงจันทร์ ตรียะกุล. 2529. “การแปรของ ร และ ล ในภาษาไทยกรุงเทพฯตามวจนลีลา: การศึกษาการออกเสียงของผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียงภาคเอฟ.เอ็ม. ในกรุงเทพมหานคร.” *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาฯ*.
- Amonsiri Sunsurattikul. 1974. “*Difficultés phonétiques des thaïlandais dans la réalisation du système consonantique français.*” Mémoire présenté en linguistique appliquée à l’enseignement du français langue étrangère, Département de linguistique, Faculté des lettres et humaines, Université de Besançon.
- Beebe, L. 1974. “*Socially Conditioned Variation in Bangkok Thai.*” Ph.D.Dissertation, The University of Michigan.
- _____. 1980. “*Sociolinguistic Variation and Style Shifting in Second Language Acquisition.*” In G. Ioup & S.H. Weinberger (eds.) 1987. *Interlanguage Phonology*. Cambridge: Newbury House, pp. 378-388.
- Boonruang Chunsuvimol. 1993. “*Relationship between the Social Variation of (r) in Thai and (r) in English in the Speech of Bangkok Thai Speakers.*” Ph.D. Thesis, Chulalongkorn University.
- _____. 1996. “*Variation of Cluster (l) in Thai and Cluster (l) in English of Thai Speakers.*” *Proceedings of the 6th International Conference on Thai Studies*, Chiang Mai, 14-17 October 1996, Theme IV, Vol. 1, pp. 57-71.
- Debyser, F. 1969. “*Difficultés phonétiques des élèves thaïlandais.*” *Conseils pédagogiques à l’intention des professeurs de français en Thaïlande*. B.E.L.C.
- Labov, W. 1972. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Léon, P. R. 1992. *Phonétisme et prononciations du français*. Paris: Nathan Université.
- Pompimol Senawong. 1989. “*Sociolinguistic Aspects of Transference from English to Thai.*” Ph.D. Thesis, Monash University.
- Troutot, M. 1968. “*Exercices de prononciation française pour élèves thaïlandais: Niveau I.*” B.E.L.C.